

VILÁG: politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ISMERTETŐ: gazdasági társaságjával minden heten két két íven jelen meg. — Előfizetheti Sebestény utcában 288dik számalatti házában földszint, felévre 4 fnt 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengőben.

Tartalom. Magyarország és Erdély: Kinevezések. — Közügy (Szózatok Erdélyhez). — Halogatók és nem halogatók — Bihari közgyűlés. — Abauj megyei közgyűlés. — Szív és ész. — Külföld: Éjszakamerika (népvadság). — Nagybritannia: Peel indítványa az alsóházban; Crawford indítványa; gabnatörvények elleni izgatások). Franciaország. (Foufréde politikai végrendelet). — Poroszország. — Ör: Bankügy. — Egy kis per nagy dologért

Magyarország és Erdély.

Ő es. s apost. kir. Felsége *Szilovszky* János pécsi püspököt „cs. kir. titkos tanácsos” czímmel méltóztatott legkegyelmesebben felruházni

Ő es. s apost. kir. Felsége *Szutter* Ferencz poroszlói sőbeszedőt szolnokivá s thordai *Zákos* Alajos es. kir. udv. közöns. kamarai irnokot poroszlói sőbeszedővé méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni.

Ő es. kir. apost. Felsége f. évi július 24kén költ legfelsőbb határozatával: zagrabi kanonok és varasdi főesperes *Hochreiter* *Izidor* de Berucio; zagrabi kanonok és urpoczi főesperes *Vukovics* *Máté* Drusma vagyis Dusma: végül segédkanonok és püspöki korlát-igazgató *Király* *Jánost* a b. szűzről nevezett uhodi ezimzetes apátságokkal legkegyelmesebben felruházni méltóztatott.

Közügy. Szózatok Erdélyhez. Körünk terjed: Erdély egyes megyéiben levelezőink lesznek; az országgyűlés munkálkodásáról terjedelmesen és híven fogunk tudósítani. Jóval előbb még is, mint rendszeresen hozzá szólunk Erdély ügyei s dolgaihoz, közretesszük nézpontjainkat azon viszonyra nézve, mellyben magunkat, mint Magyarország polgárait s a közvélemény egyik orgánjainak kezelőit, Erdély irányában állani hiszszük. — Mielőttünk is tisztán áll a hiedelem, hogy a két testvér haza egyesülése lehetséges: és hogy ez egyesülésből mindkét félre kölcsönös haszon és dicsőség háromolhatik. — Kár, hogy nálunk minden még az elméletben legüdvösebb tény is, csak föltétel alatt termi meg várt gyümölcseit; kár, hogy e föltétel miatt soha, még a legszentebb magvak korszerű s kedvező jóslatú elvetése sem jogosít fel — nem mondom fényes, de csak — leg egyszerűbb reményekre is: különben szép és vidám kort festenek e sorokban; kort, melly az egyesülés nyomában fogna serkenni, az épség, erő és nagyság korát! — Mikor fog e szenvedő állapot Magyarországnak megszűnni? azt legmerészebb reményeink sem képesek jóslni. Munkára van ugyan téve kezünk; fáradunk a nyugtalan túlhangos elem lerivalásában; az oppositio hatalmasan emeli fejét; — de országéletben nehéz a megidült kor gyógyítása, hosszúk az utóférdalmak, kétes minden jóslat a lehető sikerről; így az egyik rész. — Erdély, a másik egyesülendő rész saját jobb reményeinek, jobb korának áll küszöbén. — Azon kormány uralkodik fölötte, melly Magyarország elibe nyitotta a törvényesség, a bizodalom és béke édenének ajtait, melly szelleme szárnyairól leoldotta a szorító kötelekeket. Ugyan e kormány — látszik tetteiből — nyújtja most Erdélynek a bizodalom jobbát, s teljes reményünk van, hogy a törvényesség pályáját fogja elibe terjeszteni s rajta szilárd erős lélekkel járuland el s maradand meg. — Mindkét haza elibe tehát a törvényesség közös célja van állítva s minél szilárdabb lélekkel fog ehez a nemzet töbsege itt mint ott ragaszkodni: annál több és több akadály a mult el a két haza egyesülésének, annál több és szélesebb körű a kölcsönös vonzalmak eleme. —

Nekünk tehát, kik a két nemzet egyesülését elérni, vagy bár hatalmasan elősegíteni szeretnők, mindenek előtt arra kell törekednünk, hogy a törvényes állapot létesítésében munkáló erőt gyámoítsuk. És ime az egyik viszony, mellyben mi Erdélyország irányában állunk; és mellyből magyarázható, ha szorgalmasak leszünk mind azok felfogásában, mik magát Erdélyt a törvényességtől s az egyesülés céljának elérhetésétől eltávolíthatnák.

A másik viszony abban áll, hogy honaink testvérek, hogy vérek vagyunk, hogy a közös nyelv és közös hajlamoknál fogva is vonzatunk egymás szokásait s tény-okait beszíni, s így mi két nemzet egymásnak kölcsönösen erkölcsi javára, vagy kárára lehetünk. Illy állapotban minden közre vetett magvat megvizsgálni, minden cselekvényt a haza érdekének mérlegéhez vonni s ott megfontolni, valamint nekünk Erdélyre nézve is szoros hazafüi tisztünk: úgy ohajtjuk, bár volna Erdélynek is megfontoló orgánja, melly a magyarhoni szerencsétlen liberalismus czifra szóhímes gyáraiból átszállított magvakat, ott helyben, a józan ész, a törvények s hazaérdek rost jára venné s nyíltan kimutatná, mi azokban szemét, mi kábító dudvamag, mi tápláló tiszta szem a nemzet javára? Illy közrehatás milly jókor jönne Erdélyre nézve, hol az oppositio épen szélin áll bevégezni pályáját; midőn a törvényszerűség kora kínálkozva előáll, mert uraim

az oppositiónak tárgyvesztett s tény-éhes tagjaiból keletkezik a fónak liberalismus, mellynek elve: siettetni a végcélzt végcélzon túl is haladni; — pedig végcélzon túl — halál! — Nekik unalmas az egyszerű haladás, minő például az emberéleté, hogy kisedből gyermek, ebből ifjú, ifjúból férfiú s agg legyen; minő például a természeté, hol magból csira, ebből fű, sűből virág és gyümölcs teremjen. Hasonlók ők Phoedrus asszonyához, ki a hajlékába szállott istenségtől anyai oktalan szeretettel azt ohajtotta: „bár csak kisedednek hamar megnőne bajúza. Mert mikép ez anya megijedt, teljesülve látván ohajtását a csecsemő tejes szája fölött: úgy ijednének meg a mi szabadelmünk is, ha rögtön ohajtásaik egymásután teljesülnének. — Erdélyt, midőn a törvényesség korát eléré, józan fejek összehatása megmenthetné a vágyatás fenyegető ragályától, megmenthetné sok üres erőködéstől, minőknek mi 16 év óta szakadatlanul tanui vagyunk: megmenthetné a nélkül, hogy azokból más eredményt látnánk, mint gyökeres rendtelenséget e megyékben, hol azok legszabadabban, legbűjűbban kifejelettek! — Szeretném én erdélyi véreinknek a tapasztalás tiszta világú fátylóját meggyújtani; szétvezetni őket e hazában s megmutatni a béke szellemének áldásait, miket az egyszerű vágyatlan szorgalom részletes közrehatással a nemzeti gazdagsághoz halmozott: szeretném megmutatni a hibákat, mikbe a magyar publicisták hanyatlottak, s miktől Erdélyt mintanúságnak után megörizni lehetne. Ez mind kötelessége volna egy megfontoló orgánnak Erdélyben. — De miután Erdélyben illyen nincs: vajjon tegyük-e mi? — Igen is, megteszszük; bizatja akarásunkat java egy szép országnak, mellynek hegyeihez testvéri kebellet vonzatunk. —

Fő hiba, mellybe magyar reformereink, boldogítóink estek, az, hogy közölök mindegyik a legnagyobb körre akar hatni. Ki egyént, családot boldogíthatna, az egész falút, váro t kíván boldogítani; ki falút, várost tudna boldogítani, az vármegye, ország fölibe terjeszti ótalma szárnyait: s az, ki megyéjének s országának egyes hasznos szolgálatokat tehetne, egész emberiséget ölel fáradozó karjaival. És mivel lehúnyt milliók közül csak igen kevés halandó volt képes illy nagy testre hatni: imez emberiség-boldogítók is tehetetlenek; egy örökös vágyban sovárognak, keresve és kívülről várva a lehetlen cél nem ismert eszközeit. — Másik nagy hiba a boldogítóinkban az, hogy kütűzték a haladás zászlóját, haladnak is a haladás egyes pontjairól vitakoznak: de a haladás célját ki nem tűzték, azt meg nem vitatták. Így buktak a szerencsétlen gyárrendszerre, melly után olly hódulve epednek, s mellynek jelen állapotunkban, mikor még van föld s nem szabad abból a parasztot végkép kivásárolni, első eredménye az lenne, hogy országunkat a külföld söpredékével (minden esetre nem magyarokkal) teli népesítené. És épen ez a telinépítés azon nevetséges, sőt mondhatom siralmas bajúza, mellyet olly hön ohajtának minden vendég-istenségtől a csecsemő műipar orrala; ez azon végcél, mellyen túl a nemzet, az egyedül dicső, méltán felhet, hogy a nép által elnyeletik, vagy ezzel együtt magát felmorzsolja. — A harmadik nagy hiba az, hogy boldogítóink te veik minden barázdáját, a nemzet és hazaérdek feledésével a nép felé irányozták. Ki hazáját és nemzetét szereti, az, valamint saját érdekeiből kész áldozni annak oltárára: ugy a népet is kész áldozatra vezetni, fájjon bár az áldozat önmagának, fájjon a népnek; — mert a nép minden áldozatot, minden adományt felemészti: a nemzet és haza pedig kamatra tesz az utolsó fillért a maradék számára. — Ezt példa világosítja fel: öt milliót adtam a népnek, ő fölemészti, pillanatnyi enyhülése lesz; — színházat építettem öt millióért a nemzetnek: ez által a nemzetiséget, emberisméret tudományát terjesztettem, ez nagy jellem példányokat állit az ifju elibe, hogy azokat követhesse s im hatása maradandó! Így tettem a hazával is, ha például hazalélek művelésére proeparandiát alapítottam öt millió forintomon. — A negyedik nagy hiba az, hogy az izgatás korában a boldogítók célszerűnek találták a haza institutióit, s részben törvényeit is, ugy öszegyalázni, hogy azokat most már általában nem tiszteljük. — Ezen állapot föltételezi azon másika, hogy egy jobb jövendő után sovárunk s alig várjuk a napot, mellyel olly kor érje viradását, mellyben mi elégtűltek leszünk? — Minden indítványt, mellynek egy kis kecsgetető oldala látszik, felragad ifju népünk vérmes remények szárnyaira, mondván: „csak ezt, csak ezt, és boldogok leszünk!” Az indítvány létesül: év jár le év nyarán, ott vagyunk, hol volunk, s ha van is eredmény, kívül van az a létesített indítványok határán:

— és ismét új vágy ébred a nem teljesült remények nyomában. — Az ötödik fő baj nem hazai forrásból ered: maradványa ez a nagy-hírű francia propagandának, mely által egy cifra szótömeg dobatték a nemzetek közé. E cifra szavak annál bizonyosabban vágódattak a lelket nem ismert czélok után: minél kevésbé köthetnek hozzájuk fogalmat, míg azonban a könnyűség ingerével simulnak a képzelődő tehetség repülő szárnyaihoz. „Kor, század, élet, időohajtás, századohajtás, korkivárat, az idő lelke, a kor nyelvének csengése világerővel ható igény, korszellem, élet, fejlemény, a kérdéseknek a századohajtáshoz képesti eldöntése, stb. stb. mind ezek egyenként ép oly könnyen érthetőnek látszanak, mint milly nehezen képes a gondolkozó lélek fogalmat kötni hozzájuk. — Vegyük például e szót: „századohajtás; — Mi a század? száz év lefolyása? Egy ohajtása van a századnak? — és ha ez teljesedik, nincs többé ohajtása? mindenütt, és minden nemzetre, és a nemzetnek minden emberére nézve egy-e a század ohajtása? Vagy az egész világ századának ohajtása, a magyar század ohajtásával nem ellenkezhetik? Nincs minden nemzetnek külön százada? s egyiknek ohajtása másikkal nem ütközhetik össze? — Ki által, hol és miképp nyilvánul a század? és mi az a csálhatatlan ismér (criterion), miről én megismerem, hogy ezen ohajtás a valóságos század valódi ohajtása, és nem valami furfangos agynak koholmánya? Hát a század-ohajtás ellenében szabad-e érdekeinket megfontolni? vagy az is mindegy érdekeink és század ohajtása? A századohajtás talán minden ember ohajtása? kell annak teljesedni, mit minden ember ohajt p. o. ha pénzt ohajt? — Ha az emberi tudományos lélek gondolatában átnezi az egész világot, Indiának, Chinának száz meg száz millió emberin. Ázsián, Afrikán, Európán keresztül hazánkig a divateszmék körét: bámulv: tapasztalja, milly szűk ez, és milly kevésbé érdemlik a világerővelhatás hírét. Angliában a felforgató korszellem a nemzet többsége által leveretve; Franciaországban a forradalmi korszellem a nemzet többsége által legyőzve; a Rajnáninnen ugyanazon szellem a német nemzet által megvetve s kigúnyolva; csak a mi municipiumainkban rontják a rendet a francia propagandának világhíres tanai, mellyek ifjaink elméjében 16 évig áskálódtak a nemzet jövője biztosságán! — Erdélyt jó fejek összehatása megőrizheti e drága iskolának végigjárásától: ha a cifra szótömeg helyett, mellyet ez iskolában hallana, a haza egyszerű, munkás szeretetét viselendi indítólvul; s megismerendi, hogy a magyarnak csak törvényeiben van élet s boldogulás, s hogy törvényeinek a nemzetiség és haza érdekeihez mért javítása az, miről józanul föltenni lehet, hogy jelen körülményei ohajtják. Szerk.

„Megállott az ég békével; meg törvényszerető jóakarató kormányval, országgyűlésteket Kolozsvárra visszahozta, ki saját fiatoakat nevezte biztossá, s ezekben zálogát adta törvényes és bizalomteljes szándékának. Ezek a kor, az idő a század rajzának egyes vonásai reátok nézve. Vajha mi, kik e rajzvonásokra a történet szinezetét irandjuk: ne adhassunk a maradéknak más képet, mint ezt: „Erdély RR. szerették hazájokat, annak érdekeit átlátták, s tetteiket bölcsesség vezette és dicsőség koronázta! —

(Halogatók és nem halogatók). Erdélyi Híradó collegánk 27dik számában, b. Szolnok megyéből az ottani elistett követválasztás tárgyában a nem halogatói ügy egy barátjának hozzá intézett levelét, illy észrevétellel kíséri: „Emyit a levél. Mi minket illet, szívünkben örvendünk, midőn egy férfit állíthatunk a tiszt, közönség elibe a nem-halogató fajtól, mellyet a két haza oly gyéren terem, hogy alig gondolok e faj nálunk honosnak. Nekünk arra, hogy a két haza gyéren termi a nem-halogató faj férfait, saját honunkra nézve, egy kis megjegyzésünk van, mellyet ha tiszt, collega urunk a főnebbi Szózatokat olvasandja, előre is könnyen kitalálhat. Ne busuljon t. collega ur, az erdő-kön imeni vesztetés fölött egy cseppet se; bizonyossá tehetjük Önt, hogy: mi minket illet, többnyire ellenkező hibában sínylünk, s eddig is sok fonakot, üdvtelent, károsi leginkább csak azért mutathatunk fel újabb institúcióinkban, mert igen is nagy száma nálunk a nem-halogatóknak, kik nyakrafőre rohanni szeretnek! Ugy hisszük, a bölcsesség első feltevéle: megfontolni a tettet előre; s így, kivált országos dolgokban, mellyek nem egy-két napi életre számítvák mint gombok, hanem jövő nemzedékek érdekeit határozzák el, néhkorban egy kis elhalasztás, midőn kivált nem azon okból ered, mintha tenni nem akarnánk (mert az iránt, hogy „stenni“ mindnyájan készek vagyunk, erdélyi collegánkat bizonyossá tehetjük), hanem mert tenni jót és jól akarunk, épen nem valami káros portéka. — Ha francia s egyéb nyugati lapok nyilvános belélelünk szellemét nem épen ismerik részletesen s vizás híreket közölnek felőlünk, mosolygunk; de ha szomszéd testvéreink épen ellenkezőjét hirdetik annak, mi az egész haza felett eláradt, akkor mit tegyünk? . . . busuljunk!

⊖ **Ehhez megyéből.** Folyó hó 23án tartott közgyűlésünk történetét mondom el. Gondoljátok-e, én nem leszek párt embere, mert tudósító vagyok, a tudósító pedig történetíró? Barátim! nézzétek bár a fénykörös Hírlapot: avagy abban tudósítót, ki párt embere nem volna, találtak-e? S én lépjek fel jobb amazoknál? én fia egy megyének, mellyről első alispánja az idéztem közgyűlésen kimondá, s nagyszámu, hatalmas szónoklatu felekezet kivívá, hogy e megye két pártra szakadt, jobb és bal oldalra; melly egymással ellenséges állású pártok között a békülés lehetetlen; mások pedig, kik a pártoskodást alkotványunk szellemében nem tűrhetők, és vélemény-szabadság s közönség mellett is egyedül a Rendek egységét vítaták

törvényes állásúnak, kisebbségben maradának. De én szólok, és titéljetelek.

A főorvosi hivatal 1825dik évben főispánunk azon világos megjegyzéssel, hogy a kinevezési jog sajáta, a Rendek felkiáltásának meghallása után ugyan, de a kinevezés kifejezését nyíltan megemlítve, töltte be; s mi akkor engedők azt jegyzőkönyvünkbe menni; mi ellenóvással nem élénk, sőt már ez előtt, most is hivatalában lévő másod-orvosunknak a főispáni hivatal általi kinevezetését minden megjegyzés nélkül eltűrők. Főispáni helyettesünk 1840ben, az időközben megürelt főorvosi hivatal betöltésében gyakorlatba vevé a megye jegyzőkönyvében letett s a Rendek által akkor kétségbe nem vont kinevezési jogot; de mi már ekkor a kinevező főispáni helyettes távollétében, a kinevezett egyént óvással fogadók el, s e részben tisztújításra tartók fel e hivatal végképeni betöltését; azonban a kinevezett egyént hivatalába bocsátók s fizetését elrendelők. Mostani helyettesünk elsőbb gondoljává tette a tisztújítást; melly alkalommal a fenálló gyakorlat szerint, minden conventionatust s azok közt az érdeklött megyei orvost is, az előzőneikeitől nyert hivatalaikban megerősítette; mi pedig a választást ekkor már kizárólag sajátunknak követelve, az egyént ugyan a főorvos kötelességei teljesítésére megbízók, de további fizetését megtagadók. Vettük azután a nmlságu Helytartótanácsnak intézvényét: melly által a megyei orvos kinevezése kérdéséről adatok fölterjesztésére, és addig is, míg e kérdés felsőbb helyen eldöntetnék, a főispáni helyettes által hivatalában megerősített orvos fizetésének kiadására utasítottunk. — Mi tehát, midőn már megértettük, hogy a kinevezés kérdése az illető bíró előtt fog tárgyalatni, egy részről nem késtünk a Helytartótanács elibe követelt jogunk igazolására szolgáló adatokat fölterjesztetni, más részről siettünk az elítélést megelőzni s magunknak tettelegesen igazságot szolgáltatni; mi egy lépéssel ismét tovább menénk; mi elítéljük: hogy a kinevezési jog miénk s ennek elítélésében helyes éshelytelen adatokra s minden egyéb ötletekre csupán az utóbbi gyakorlatra — s jegyzőkönyvünk szavaira nem — figyelmezzünk; — az orvosi hivatalt üresnek nyilvánítók, s ekkép abból a már egyszer általunk is abba beeresztett egyént kizárók, e hivatalra csődületet hirdetünk.

Megjelent a csődület napja, s még előbb városunkban főispán helyettesünk; ki azonnal a megyei elnöket kezébe vevé s jelenléte alatt a hivatalos levelezéseket magához vitetni rendelé. Nehezen tűrte ezt elsőalispánunk, s a helyettes kormányzása alatt ön nagyságát veszélyeztetve vélvén, kétségbe vonta helyettesünknek jogát: a megyei levelezések felnyitása s elnöki bélyegzése iránt; s azt állítva, hogy a levelek a megyék helyetteseihez nem volnának intézve, e kérdésnek gyűlés általi eldöntését hánytorgatta; helyettesünk azonban jogában tetteleg zavartatását nem engedve, a levelezéseket magához rendelte. — De jertek barátim gyűlésünkbe!

Helyettesünk inte: gazdálkodnánk az idővel s a bevett rendet a tárgyak felvételére nézve követnők. De alispánunk az általok fölvetett rendszert követve, utóbbi gyűlésünk óta vitt sáfarkodásairól egyenesen a Rendeknek számot adának, s itt hivatali szorgalmukat s buzgó eljárásukat, az előbbi tisztikar hanyagságával általános ellentétbe hozva kiemelték. Ez a mult kormányzás embereinek észrevételekre, a jelen férfainak s ifjainak kifakadásokra, a helyettes személye elleni kltörésekre, — jóllehet illy tárgyakra a megyei statutumban napi rend nincsen — majd egy egyén ellen, ki a mult kormányzás embereitől azt, hogy az igazságot akarnák, általában megtagadá, széksértési keresetnek az elnök-helyettes általi elrendelésére, innét az elnöki jog feszegetésére stb. stb. mezőt nyitott, mellyen több szónok a helyettes személyes sértegetésében nyelvézeti jártasságát ügyesen kitünteté. — Nem záródott be, sőt tágasbult e mező: nem homályosodott, sőt jobban tündöklött ez ügyesség a scontro felolvasásával, midőn a helyettes a megyének ő felsége által megerősített s így a Rendek által egyoldalulag nem változtatható statutumai rendszeréhez képest előlegesen a felsőbb rendeleteket kíváná tárgyalatni. Ugyan is az orvosi hivatal iránt rendelt csődület mai határnapján első alispánunk a hozzá benyújtott folyamódásokat a Rendekhez intézett előadása mellett a ház asztalára*) letvé s a választást indítványozá. Többen a Rendek közül, mellőzve a választási jog kérdését, a választást meg sem történhetők vitaták csak a miatt is, mert ez tisztviselői uton a megye nemességének meg sem hirdettetett; mások a megyei orvos hivatalát nem alkotmányinak, hanem kormány által; nem is sajátilag a nemes személyek, hanem az adózó népért felállítottak, és így a választási törvények körébe nem húzhatónak, hanem inkább kormányi intézés alá tartozónak, minden esetre a kérdésbe vont jog iránti versenyt a Rendek mint csak követelő fél által el nem intézhetőnek, s mint már épen legfelsőbb bíróság előtt levőt onnét elintézendőnek tarták, s a közbejött kormányzati rendelet ellenére, a felterjesztés határin túl menni tetteleg cselekvési módhoz fogni sem cél-, sem jogszerűnek nem itélék; a helyettes elnök e vitatások eredményére nyugalmasan figyelmeztvén. Azonban ellenvéleményü Rendek a jog iránti kérés

*) Maholnap Anglia parlamentje lesz látható szerre megyénkben. S aztán mondjátok, hogy nem haladunk. Szerk.

dést már helyettes gesen a v nyilatkozni hetni, mi letet foglása alá n tozó és ig gosan ér végzéseké pánunk el helyettes meg az eln jogai felet rőt, kimon zőre le ne günk, szó nunk neve imperium bolygatók rök; mi ifj keket izg időszakban nem tartun hettünk; n zók, saját ket elszav ni helyette tőkélők se heztelésim előáll egy egyikünke mélyes gy a helyette hogy a b bänasmódó tőrekeszme két sz/ne vállaljuk.

A hely illetőségé kimondásá szűnénk, s tanácsko tott statutu pártosnak hivatalos teleneknek

Eddi és tudja, n az, ha ő t érdekl, so — Legye gulásának erőteljes o ralismus, omlanak; (contrapo selést, me nosság ut — Egym soha, hogy adása a b get létesít

Abba s 18kán f zőkönyvi lyettes ő rásban me Vincze ki módó köz lata tekin nak a Ren tes (már meg nem litó barát ispani mé ben polg delkeztér sítást adn vényben r Thurócz r egyházi r

dést már mellőzőleg, a csendesen figyelmező s még nem is szólott helyettes ellen szórak nyilaikat, s a szavazatokat megkezdve tettelesen a választásba menni kezdenek; mire helyettesünk idejét látva nyilatkozni: miszerint a választás felett végzést nem fog kijelenthetni, miután a végzés épen a főispáni hivatal joga feletti ítéletet foglalná magában, melly jognak elítélése a Rendek tárgyalása alá nem vonatható, hanem egyenesen ő felsége bírósága alá tartozó és így e részben a megyének bírói tárgyalása s végzése világosan érvénytelen, milly bíraskodásnak illetőségét ő mint elnök végzéseképen maga felett kijelenteni nem köteles. — Mire elző alispánunk előbb a conversálást indítványozván majd a felség elibe a helyettes ellen nyújtandó s elmozdítását kérő felterjesztést említvén meg az elnök nyilvánítását: miszerint az efele történhető végzést mint nem jogai felett ítélő határozatot, hanem ellene teendő panasz körül járót, kimondani kötelességének fogna ismerni. — Mi azonban e mezőre le nem szállánk, hanem most már a helyettes ellen egész seregünk, szónokaink, journalistáink (mint némely híveit első alispánunk nevezé) kitörének. Mi mennydörgünk az elnöki omnipotens imperium megtöréséről; mi sírba szállánk és a holtak árnyékát felbolygatók; mi a journalistá-szónoknak status-bölcsességét dicsőrők; mi ifjainkat magasztalók, hogy nyakunkra nőttek s a nem-féltéketek izgatók, hogy fejünkre álljanak; mi kimondók, hogy jelen időkben sem kir. biztosoktól, sem a mostani kormány-férfiaktól nem tartunk; mi kimondók, hogy soha semmi praesidiumot nem tűrhettünk; mi mások botor fogásait, bűncit, rosz szándékát elötűkrözök, saját bölcsességünket hazafüti s egyéb erényeinket s érdemeinket elszavalók, és mi értők mit beszéltünk, és mi eltökélők főispáni helyettesünket nem kimélni, személyes sértésekkel halmozni; eltökélők sem vele, sem egymás között kinem békülni, személyes nehezeltésünknek a köz dolgok elővitelét alárendelni, stb. Már most előáll egyiket nem párt embere, s bennünket valóban pártokra oszt; egyikünket a helyetteshez ragaszkodása, másikunkat az elleni személyes gyűlölsége s ellenséges indulata miatt; amazoknak, hogy a helyettesel békében lenni kívánnak, szemekre veti; ezekről, hogy a helyetteset untalan gáncsolni megtörni, lealázni, s illy bánásmóddal a kormányt a helyettes elmozdítására kényszeríteni törekvésnek, nyilván kimondja; és mi értjük mit beszélünk, és e két színezet közül egyiket minden esetben titkolózás nélkül elvállaljuk. —

A helyettes pedig, miután őthivatalos joga feletti bíraskodásunk illetőségének, s ennek folytában hozandó ítéleti határozásunknak kimondására a csak tőlünk telhető bántásokkal erőtleni meg nem szünénk, a kormányzati rendeletet tettelesen megelőzni indulánk, s tanácskozási rendszerünkre nézve felsőbb befolyással megállapított statutumunkat minmagunk eltörölni akaránk, minmagunk által pártosnak nyilvánított gyűlésünket eloszlatá, és bármi — netalan hivatalos jogaira nézve teendő — határozatainkat előre érvényteleneknek nyilvánítá. —

Eddig levelezünk. Ki e sorokat olvassa, s érzi a rend becsét, és tudja, mennyire van minden boldogulás feltételezve a belbékétől: az, ha őt e szép és nagy provincia, mint roppanterőteltjes hazarész érdeklí, sohajtva fogja kérdezni: vajjon lesz-e Bihar valaha boldog? — Legyenek gond nélkül, uraim; igen is, Bihar boldog lesz, de boldogulásának csak akkor virrad fel hajnala, ha e kórányagot, mint ép erőteljes organismus saját ereiül kiizzadta. Ez uraim a divatos liberalismus, mellynek elve: addig trombitálni, míg Jeriko falai összemolnának; — ez ama dicső rendszer, az ellenzések vagy ellensúlyok (contrapodium) letarolásának rendszere! — Mi áldjuk a gondviselést, melly az igazmondás bátorságához kezünkbe erőt s nyilvánosság utján befolyást jutott: lesz gondunk az így haladó Biharra! — Egymás bölcsességét magasztaljátok? — s nem hallottátok soha, hogy a bölcs nyomában lép a REND, mert rendet alkotni, ez feladása a bölcseségnek, az oktalanság pedig zavart és rendetlenségget létesít. — Válasszatok.

Abaujból. Rozgony szeptember 25kén. Kassán f. hó 16, 17 s 18kán folytatva tartatott közgyűlés érdeklőbb eredményei a jegyzőkönyvi kivonat szerint imezek: 1) Mult hó 27kén a főispánhelyettes ő maga által megyei előterjesztés következtiben a füzéri járásban megürült alszolgabírói hivatalra eddigi aladószedő K e l e z Vincze kinevezettvén, ezen megürült aladószedői hivatalra őt folyamodó közül, azon járásbeli fősküdt K e l e z Eduárd 12 évi szolgálata tekintetéből is első helyre jelöltetett; s a főispánhelyettes urnak a Rendek által különösen ajánlatott: azonban a főispánhelyettes (már tornai főispán) honn nem léte miatt még maig a kinevezés meg nem történetett. 2) A megye Rdei Thurócz megyének felszólító barátságos leveléhez csatolt azon határozatra nézve, hogy a főispáni méltóság az egyházitól különválasztassék, s egyházi személyben polg. s egyh. hivatal ne egyesítessék, már közgyűlésileg rendelkezvén, és a jövő országgyűlésre küldendő követeknek illő utasítást adni elhatározván, mivel azonban a főispánhelyettesnek törvényben semmi nyoma nem találtatik, ennél fogva a megye Rendei Thurócz megye fentebbi határozatának azon részét, melly szerint az egyházi méltóságok főispáni címeket megtartva a hivatal foglal-

tosságát s kötelességeit más polgári személy helyetteskép viselje, nem pártolhatván, erről Thurócz megye értesítettni rendeltetett. 3) Csanád megye a primás hg kir. táblai ülnököket nevező joga iránti levele, ambár az utolsó kinevezésben semmi sérelmet nem találnak megyénk Rendei, mégis hogy a kérdés bővebb tanácskozás által jobban kifejlődjék, az országgyűlési tárgyak megvizsgálására kiküldött választmányhoz utasítottat, adandó javaslat végett. 4) Zemplény megye felszólítása következtiben a borkereskedésre s asszúszőlőkezelésre nézve az e tárgyban kiküldött választmány által beadott vélemény köv. pontjai váltak határozattá u. m.: a „hegyaljai“ nevezet alá foglalt városok- s helységekbe senkinek semmi szip alatt más nem hegyaljai nevezetű vidéki helyekről aszút soha, borokat pedig februarius 2dik napjáig elkobzás terhe alatt bevinni szabad ne legyen; a fuvarosokra nézve is, kik talán bort vagy a-zúszőlőt vagy éptermesztést behozni, vagy a hegyaljai részekbe is zsidóknak asszúszőlőt szállítani merészkednének, 12 pengő frt büntetés szabassék, mellyet az illető szolgabíró az áthágókon annyiszor mennyiszor megvegyen; e pénzbírság a megye házi pénztárába tétessék le; a fen kitett határidő elmúltával akárhonnán és akárkinek is a vidéki borok bevitele, erre nyeredő engedelem nélkül, csak azért is megengedhető: mivel már ekkor a borok tökéletesen megtisztulván s mineműségök a vásárlóktól könnyen kitudható s így a hegyaljaitól különválasztható lévén, ez által a hegyaljai borok hitelessége épen nem veszélyeztetik, sőt a kinekkinek tulajdona felett nem korlátozott szabad rendelkezés és bánásmód által a fejlődő kereskedési ipar gyarapittatik. 6) Az asszúszőlő megvételestől, ugy szinte az asszúszőlő becsinálásától, a vásárlott termésnek elvesztése alatt, minden olly zsidó, ki sem tulajdonosi sem haszonbérleti joggal szőlőt nem bír, általányosan tiltassék el; mindazáltal azoknak, kik akár tulajdonosi, akár haszonbérleti joggal szőlőket bírnak, minden kivétel és megszorítás nélkül, — csak hogy mind a bor, mind az asszúszőlő ne vidéki, hanem valóságos hegyaljai legyen, — az asszú-bor-csinálás, a hegyaljai borkereskedés előmozdítása s a köznép boldogulása tekintetéből is minden korlátozás nélkül engedtessek meg stb. 6) Húsárzsabás: marhahús fontja Kassán 10 kr., állomási helyeken s mezővárosokban 9 kr., falukon 8 kr.; borjuhús fontja Kassán 11 kr., más helyeken 10 kr., falukon 9 kr.; juhús fontja Kassán 9 kr., más helyeken 8 kr., falukon 7 kr. váltóban. 7) Jövő közgyűlés kezdődik folyó évi november 15kén; törvénykezés és büntető törvényszék azon hó 22kén, polgári t.-szék pedig 29kén. — A katonai élelmezés és szállásolás tárgyában munkálkodó országos választmány küldöttsége Kassára f. hó 23kán érkezett meg. — Időnk jó: már derünk is volt, de a láz még folyvást uralkodik.

K. L.

Szív és ész. *) Szent-Mihályi, Szabolcsban, szeptember 14kén 1841. — Egészen megőrül az ember szíve, mikor ezen ész századjában kivált hazánkban, valamely olly esetet is említhet, melly gyöngéd érzelmet tánt fel.

Az Ida vizétől neveztetett gr. Csákyak birtokában Nagy-Idán Abaujban hajdan a cigányok hősisége és meggondolatlansága híres helyén történt ez.

Ott sem szoktanak el még a helységhez közel vagy épen magában a helységben gyakorlott kender-áztatástól. A járásbeli főbíró ugyan több ízben elítá, de hasztalanul. A büzhödt egészségtelen levegő beszívása s terjesztése kisebb tekintetbe vétetett a nagyidai hölgyektől, mint a mezővárostul messzibb gyakorlandó kender-áztatás alkalmatlansága. A megye főbírája tehát a falusi bírót pontosabb végrehajtásra szorítani kénytelenítették, de ennek sem volt sikere. A falusi bíró szónoklata, a szolgabíró fenyegetőzése more patrio elhangzottak. A hölgyek mosolyogtak, a falu bíróját esőváltó integetései közben; a mezőváros liberalisai pedig azt gondolták s érzették magokban, be kell színi a dögleletes levegőt, miglen jobb nevelés- és javítóházak létesülése hazánkban jobb s tisztább levegőt terjeszt mindenben s mindenfelé. A falu bíróját ugyan egy két asszonyt néhány órára elzárattott, de ezek örültek a munkától menekvésen leányaik pedig folytatgatók nem messzire házaiktól a kender-áztatást. Ez így folyt egy darab ideig, miglen a szolgabírónak kötelességül tevő hivatala, a megyei orvos, több rendbeli panasz következtében, békétürését félbenszakasztani s a falusi bírót lehozatni. Ez kiállván büntetését hasonlóval fenyegeté azon gazdákat, kik a papucs kormány alól nem szabadulhatván nem lesznek képesek feleségöknek parancsolni.

Már most azt gondolta volna az ember, hogy nem fognak többé kender az Ida folyójában ott, hol eddig áztatgatni. De koránsem. Ugy marad a mindent mint volt. A falusi bíró tehát a vétkes és makkas hölgyeket deresre fektetni rendelé. Ezek akkorsírni, rimán-

*) A szerkesztőség s hiszem velünk együtt igen sok honpolgár örvendve látja, a koszorús veterán, a tisztelt tudós s nagy hazafi munkás életének folyton feltűnő jelenségeit. Kevés magyarnak jutott szerenese s áldás munkás pályán annyi tisztasággal s erővel, mennyivel tiszteletünk e tárgya közrehatott és olly erő- s remény- dús sarjakat adni nevelni a hazának, minőket mi a tisztelt ősz magzataiban örvendve tisztelünk. — A névben, mellyet visel, e hazának reménye van: adja az ég, hogy teljesüljön!

odnik, kezeiket fejük felett összkulesolni, s férjeiket s gazdáikat felingerleni kezdék, de ezek okosabbak józanesszüebbek, s kivált feleség-szeretők lévén, asszonyaik helyett a büntetés-kiállításra ajánlák magokat. E házi szeretet hatott a hölgyekre, nem különben a falusi bíróra, ki a bűnös nőknek férjeikért, ezeknek feleségeikért megkegyelmezett s azóta a kendert messzibbre a mezővárostól áztatják Nagy-Idán.

Mondja hát még valaki, hogy soha sem játszik üdvös szerepet a szív az emberi társaságban, és hogy ez olykor a maga helyén mint proxima causa, nem üdvösebb sikerü a pusztá észnél, fenyegetésnél, tömlöcznél és botnál? E köz-emberek lovagi és házi érzékenységek szelleme több becsületére válik a mostani korszaknak, mint azon pár-viadalok, melyek nagyobb ranguaknál nem ön — hanem mások felesége szeretetéből — még olykor divatoznak. A házi feleség-szeretet, a jó erkölcsök a status boldogságának alapja és kiegészíti, a költő szerencsés abrandjait vagy inkább alapul szolgál Húgo Viktor szívveljes ohajtásának:

Pierre a pierre, en songeant aux croyances éteintes,
Sous la société qui tremble a tous les vents,
Le penseur reconstruit ces deux colonnes saintes:
Le respect des vieillards, et l'amour des enfants.
(Követ kőhöz téve mélyvíván sok eltűnt
Hitról, minden széltől rezgő együletben,
Két erős oszlopot rakni a bölcs nem szűnt
Aggok tiszteltében s magzati kegyeletben.)

Gr. Desewffy József

Külföld.

Északamerikai egyesült státusok. Pest october 1-jén. — Uraim, polgártársak! egy szép, tanulságdús esetet közlünk önökkel Mississippi tájairól a népszabadság, a szabadföld megsztalt honából, mely tanúsítja, hogy ott sincs tökéletes elizioni boldogság, s hogy az emberek ott is csak emberek, sőt hogy képesek nememberekké, vérszopó állatokká fajulni; hogy ott éppen nem nagyon biztos a polgárélet és vagyon. Figyeljétek, uraim! A vidéket, hol a fehér folyó a Mississippibe ömlik, évek óta már zsebelők s hamispénz-csinálók látogaták, kik ebbeli mesterségeket különösen néhány szigetkén üzik. A Mississippi folyam partjain lakók feltévék a szegény legények ezen iparágát a köz igazgatás minden befolyása nélkül megszüntetni, és sikerült nekik azok közül mintegy hatvánt vagy hetvent elfogni; múlt aug. 3-án egy hajóra rakák a foglyokat s lakatlan vidékekre vivék, ott minden további teketória nélkül részint agyon lövék, részint vízbe fojták azokat. Hanem e rögtön itélet még nem volt elég; lehajóztak a faluba, hol a boldogtalanok lakának s ott házaikat elhamvaszták. Családjaikat — teszi hozzá a Times, melyből e tényt közöljük — különben nem bánták, hanem, s a k' arra kényszeríték, hogy hazájokból távozzanak el. (azaz: rövidebben szólva: száműzék) No már most lássátok édes hazámiai, minő szép igazság-kiszolgáltatás ez a szabadság honában, teljes belbéke ölén! Kiváncsiak vagyunk tudni: vajjon Hirlap-collegánk, ki oly szívesen nyitja meg hasábjait a monarchiai kormányformák bottlásainak, gyöngéinek, habár többnyire csak kiholt hírek után is, adand-e helyet e szív-görnyesztő eseményekhez?*) De kövesse ebbeli modorát s taktikáját, ha tetszése tartja, nem bánjuk: mi bizva honosink józan itéletében s értelmességében erősen hiszszük, hogy nem leendő képes a monarchiai formákat velök meggyölöltetni. — Mi megengedjük, hogy a zsebelők bűnösök voltak; de kérdjük: nem borzad-e vissza minden jobb-érzésű kebel és okosabb velő illy égbekiáltó erőszakos önkénytől, mely még Törökországban is alig képzeltető, alkodványos monarchiai országban pedig — belbéke idején és normális állapotban — bizonyára hallatlan! Koránsem azért emeljük ki ezen előttünk menthetetlen undok tettet, hogy megutáltassuk a népszabadságot; o nem! hanem hogy lássátok, milly bizonytalan alapn nyugszik a személy s vagyonbátorság, a teljes egyenlőség honában; hogy lássák némely ábrándozók, hogy földön nincsen paradicsom! O szeretjük mi is, higyétek, a törvényes szabadságot, magyar vérünkbe oltá azt a jó ég, s mint őseink, ugy mi is érzünk erőt annak birtokáért életet és vagyont feláldozni; de tartunk némi — hála az égnek ma márszünni kezdő — tanoktól és modoroktól, melyek egykor — tán felforgatva alkotványos rendszerünket, — fejtelenségre vezethetnének; mert ki áll jót a jövendőről, melynek rosz magvai a jelenben vettetnek el? A XIXdik század magasztalt felvilágodottsága egy mgában épen olly gyenge s csekély garantiája nálunk a vagyon- és személybátorságnak, mint Franciaországban vagy Mississippipartjain! — Emlékezünk még többek közt a philadelphiai szomorú eseményekre is, midőn 1838ban majus 16-án a szép „Pensylvania-hall” leromboltatott a szabadság ama hőseitől; kik az egyesült státusokban mint antiabolitionisták (rabszolgaság-eltörlésztelleniek) ismértesek! Azt mondja egy magyar példabeszéd: „nem mind arany a mi fénylik“ S mi ehhez nem teszünk commentárt.

*) Hirlap collegánk a szomorú tényt 79dik számában megemlíté, s így meg-szünteté tizti munkatársunk ebbeli aggodalmát. Szerk.

Nagybritannia. Sir Robert Peel az alsóház september 17diki ülésében lord J. Russell nek a gabnatörvény iránt többek között ezeket felelé: „Ugy gondolom, hogy miután tíz évig nem ülök a miniszteriumban, józanul nem kívánhatni tőlem, hogy miniszterségem első tízennegy napja alatt olly szabályt terjeszsek a ház tárgyalása alá, mely minden eddigi kereskedési törvényeket halomra döntene. És ha csakugyan szememre lobbantatik hogy e változást én nem az első hónapban hozom fel, mit mondjunk az előbbi kormányról, mely öt évig bírva a hatalmat, csak 1841diki majusban tudott e kérdésre nézve megegyezni? Ha igazán meg vagyok győződve, hogy a gabnatörvények az országnak elviselhetlen károkat okoznak, hogy a kereskedés jelen rosz állapotja s a munkás osztály szenvedései e törvényeknek tulajdoníthatók, milly nagy a ti felelősetek, hogy ti már öt évvel ez előtt orvoslást nem javasoltatok? És, ha ti illy érzellemmel viseltettetek, miért nem fordítottatok a ház figyelmét az 1840diki trónbeszédben e tárgyra? Miért kelle e kérdést addig hátra tartani, míg a néphezi hivatkozásokban 80 szavazattal maradtatok kisebbségben? Most hozzatok javaslatba a gabnatörvények változtatását, mint eszközt az állodalom jövedelme szaporítására; e javaslatotok: a gabnatörvényt tekintetbe vonni, nem ingadozó és általános ajánlat, s nem lehet egyéb, mint hogy minden quarter idegen gabnától 8 shilling díj fogadtassék el. Annyi bizonyos, hogy ez vala korábbi szándéktok; vajjon megmaradtok-e a mellett ezután is, vagy nem? Ha pedig azt mondjátok, hogy ama 8shillinghez nem kötiket magatokat, s e szerint célszerűségét kétségbe vonjátok, milly nagy a ti szerénységtek: midőn ti engem hívtok fel az iránti nyilatkozásra: minő szabályok indítványozására volnék kész! Ha pedig ti erre azt felelnétek: e tárgy megfontolására még mindig tarva az út, s egy új parlament új nézetű lehet, épen ez által igazolandjátok tartózkodásomat mind addig, míg szabályaimnak állandóságát adni képes leszek.“ It átmenve az ország financialis állapotjának kimutatására, szavait így végzé: „Miután a nemes lord minden ellenzés nélkül elismeri, hogy ama nehézségeken, melyek Irland részéről tornyosulnak ellenem, győződelmeskedem hiszi-e, hogy egyéb belpolitikai kérdésekre nézve köteleességemet teljesítheti nem fogom? Bizonyossá tehetem, hogy szándékom a nyilvános köteleesség érzete szerint cselekedni, és a parlament elibe olly indítványokat terjeszteni, melyek saját meggyőződésem eredményei. A sürgető körülmények és hazám iránti köteleességem érzete indítanak engem e fáradoalmas feladás elfogadására. Nem is adhatt nekem erre más egyéb bátorságot, mint a remény: hazámnak szolgálhanni és becsületes hírnevet szerezhetni. Vajjon hihető-e, hogy magam az illy naponkénti fáradozásokra elhatároztam volna, a nélkül, hogy szabad lett volna a nyilvános közjölétet előmozdító rendszabályokat a parlament előtt indítványoznom? E szabadságot igénylem, uram, számomra; én állásomat nem alapítom szolgálai függésre, mely engem mások véleményeinek tenne eszközévé; mert mihelyt e szabadság tőlem megtagadtának, nyilván és szabadon kimondom, hogy senki iránt, kik mostani állásomra felségítettek, sem tartandom magamot lekötöztetnem. Szabadon mint a szelek, tartom fen magamnak a jogot: sulytelhetem azon pillanatban letenni, melyben hivatalomat nem a nép megelégedése és saját lelkismérem helybenhagyása szerint kezelhetem.“ (Hosszú és tartós jetsés a miniszteri részről). — Szóltak Peel után l. Palmerston, volt whig külügyminister s Cobden radical követ; s mielőtt az alsóház választmányi ülésre vált, H.S. Crawford ur még egyszer indítványozá, hogy a kormány a nép rosz állapotja enyhítésére még ez évben tegyen orvosló lépéseket. Peel ur azonban azt válaszolá: noha ő benne a nép szerencsétlen helyzetének és sorsának rajzolásá fájdalomat gerjeszt, mindazáltal nem táplálhat olly csalfa reményeket, hogy a parlament itt azonnal segítheti fogna. Az indítvány 136 szavazattal 22 ellen keresztül esett. Ezután a ház választmányi biztosságra alakult, hol a helybenhagyott összeleket Sir G. Clerk terjeszté elő egymás után, mely alkalommal Hum e helyét William ur vevé át, és rostálgatá egyenkint. — Herald szerint azt mondják, hogy a jelen gyűlések három hét mulva be fognak végeztetni. A gabnatörvények elleni izgatások folyvást tartanak; Londonban, Newmill és Walsallban voltak hasonló szellemű gyülekezetek, melyekben kérelem határozatok nyujtani a királyné-hoz. — Brightonben mintegy két ezer tagból álló hasonló gyülekezet határozott folyamodást a parlament-hez, a választói jog kiterjesztése és a szavazatok golyókkal eszközölése végett. —

Franciaország. Lapunk legközelebb mult sz. ban tett ígérletünk szerint, ime közöljük a Bordeauxban nem rég meghalozott Fonfréde Henrik hátrahagyott nyomos és jelentőségteljes politikai végrendeletét vagy nyilatkozatát, mely egész terjedelmében így hangzik: A Restauratio alatt neveltetésem, helyzetem s társasági viszonyaim, összekötve tapasztalatlanságommal, olly állaspontra helyeztek engem, honnan könnyű vala észrevennem a restaurált monarchiának hibáit s veszélyeit, amde azon jótéményeket s felszámíthatlan hasznokat, melyek viszont e restaurált monarchiából áradoztak, lehetetlen vala méltányolnom. Ugyan azon személyes helyzetemnél fogva s könnyen észrevehetem a liberalismus hasznait s fényes oldalait, de viszont lehetetlen volt e liberalismus theoraijának ürességét s ama híresztelt statusférfiak bottlásit s személyes nagyravágásukat átlánom. Én tehát mind két pártnak csak egyik oldalát láttam, s így tökéletlen politicus valék. Ambar igazságos kíváncsiam lenni, mert őszinte és haszonkeresetlen valék, még is részrehajlással itéltem, mivel a kérdésnek mind két oldalát nem láttam világosan. A tapasztalást, melynek híjával voltam, a júliusi revolutio szerzé nekem meg. A chartának, melyért küzdöttünk, demokratizai szellemben történt megújítása egyszerre láttatá velem, milly csalódásoknak s milly férfiaknak voltam bábjátékjok. Én csak hamar meggyőződtem a liberalis tanok negatív oldaláról, midőn azokat alkalmazni kezdék; én bensőleg meggyőződtem a monarchiai intézvények végtelen jóságáról azon káros hatás által, melyet belpolitikánk minden részeiben, s azon lealacsonyítás által, melyet külviszonyainkban ezen monarchiai intézvények elhatalása szült. — Most, midőn részrehajlás nélkül mindegyik helyzet hasznait s ártalmait mérhetem, meglepetésig tisztán láttam, hogy a monarchia minden mellőzhetlen hibáit mellett még százszer is jobb volt, mint a liberalismus képzelt tökélyével, és én meggyőződésből lettem monarchista; s felszólítom ezennel a legmerészebb rágalmozót, állítsa:

hogy én érde-
masra követ-
ni. Makacs
nyeres mind
mely a kirá-
hogy pontos-
mas kormán-
annak kis ba-
kiraly gyöng-
részenkinti ig-
ni kénytelen-
kának kése a
szik ugyan,
csupan letez-
talmas össze-
emershellen-
münek békés-
zetben a tart-
ság, jólét s n-
közben bizo-
ri testre néz-
számolnánk
ha az valami
hogy nem dü-
bé nem lehet
már az által,
zonyos és sz-
dig százszer-
chiát, semm-
a status egés-
tatkozik, a tu-
papíronon lev-
s végromlás-
és üdvözö;
is hasznot hú-
és diszlesere-
rek legtöbb g-

Bank

észrevételek
következni
lanok az ócs-
va, hanem az
löm ellenjegy-
A 74dik
szült észre-
illyen férfiak

„A ban-
bizonyosan n-
tervem), de
egész ország

Vélemé-
mert millyik
véve semmi
dön tudja,
kap penzt és

„Honna
forintnyi kés-

Ha kiké-
ni egység
használatno-
vagy veszély-
a kormány-
jok a lebizt-
lőben nyere-
gyar bank te-
zett számig.

„Külföl-

Részen
külföldiek ré-
biztos nyere-
úton is befoly-
tettem én a n-
további alap-
kat, hogy ez-

„Fonak
morba ju hat-

Tökele-
mint akarjuk
hogy lássuk,
M-N színt
használatost k-
saira épített l-

„Csak
minden baj-
Ki meri
hogy bank m-
melly szellen-
törvény és ba-
ságnak (föla-
törvényekkel
mind tönkre-

ber 17-diki
 Ut ezeket
 iszterium-
 tizenötgy
 minden ed-
 gyan sze-
 ozom fel,
 azán meg
 iselhelten
 a munkás
 gy a ti fe-
 atok? És,
 figyelmét
 áttra
 atok ki-
 ozatását,
 latotok: a
 lat, s nem
 illing díj
 ok; vajjon
 mondjátok,
 zserüségét
 ngem hív-
 nek kész!
 indig tár-
 azolandjá-
 ágát adni
 mutata-
 ys nélkül
 ys-uhak
 érdésekre
 tetetem,
 edni, és a
 meggyőző-
 elességem
 is adha-
 k szolgál-
 y magamat
 gy szabad
 parlament
 a; én állá-
 eleményei-
 gadiatnék,
 állásomra
 on mint a
 onban le-
 lalkimé-
 etszés a
 whig kül-
 választmá-
 gy a kor-
 orvosló lé-
 zerenesét-
 záltal nem
 segíthetni
 . Ezután a
 isszleteket
 e helyét
 szerint azt
 régeztetni.
 „Honnan kerül ki nemzeti bankunk számára 10 millió ezüst-arany forintnyi készpénz vagy rúd?”
 Ha kikerülne, igen jó volna, az igaz; de ha ki nem kerülne is, némi egység mellett, mint másszor is említettem, a bécsi bank jegveit is használhatnók, sőt kell is használnunk. Ez bankunknak legkisebb kárára vagy veszélyeztetésére sem volna; mert hiszen, a bécsi bank részvevőji, a kormányának szigorú felügyelése alatt szinte azon vannak, hogy bankjuk a legbiztosabb alapokon nyugodjanak, s hitelet teljesen fenntartsák, különben nyereségre számot ők sem tarthatnának, és így jegyeiket a magyar bank teljes biztossággal elfogadhatná, kivált bizonyos meghatározott számig.
 „Külföldiek segítenek-e ezen alap pótlásában.”
 Részemről nem ohajtanám. Sok más banknál is szabály, hogy külföldiek részvevők nem lehetnek. Mas részről tagadhatlan, hogy ha biztos nyereséget ígérne s nyujtana bankunk, a külföldi pénz százfélé úton is befolyna abba, ha az alap maximuma meg nincs határozva. Ezért tettem én a magán-alapra csak öt millió forintot, s ezért tettem annak további alapjául a házi adót, és némileg a hazában levő alapítványokat, hogy ezek s az ország maga szedje a nyereséget, ne idegenek.
 „Fonak bank- s finansz működések által legnagyobb zavar- és nyomorba juthat az ország.”
 Tökéletesen igaz. De hiszen kezünkben van azt úgy szabályozni, mint akarjuk. Azért állítottam fel példaképen némely főbb szabályokat, hogy lássuk, miképen állhatnak meg azok, s örülök, hogy illy értő mint M—N. szinte figyelmebe véve azokat, csak elfogulatlan és gondos összehasonlítást kérek, reményem, miszerint azok épen a masok tapasztalásaira épített hazai körülményekhez alkalmazvák.
 „Csak azt az egyet nem tudjuk magunkkal elhitetni, hogy a bank minden bajainkon s „rögtön” segítene.”
 Ki merne illyest állítani? Egy negyed vagy épen fél század kell arra, hogy bank mellett is rendbe hozzuk anyagi (s ezzel összekötésben némely szellemi) érdekeinket; de bank nélkül, merem állítani, soha. A váltótörvény és bank egymás mellett legnagyobb emelésői a nemzeti gazdagságnak (főltéven, a mi önként értetik, hogy azok mellett s célirányos törvényekkel is fogunk bírni); bank nélkül a váltótörvény adósaikat mind tönkre juttatja, az ipart s természetét elöli, mert tőlök a pénzt mind

jos; az egyik ritka példája volt a képmutatás-, önzés- és kegyetlenségnek; a másik tehetetlen, akarat nélküli és halálan; ő főminisztere egyik első udvaroncának nyomorú szerepét játszotta. S ime! az elsőnek uralkodása alatt történt Franciaország minden erejének összpontosítása; a második alatt megaláztatása azon hatalmaknak, melyeket vagyarsainak tekintette Franciaország; továbbá ugyanemek dicső túlyomósága a következett uralkodás alatt. Az itt említett két király idejében leve Franciaország még csak Franciaországgá. — A választott-kormányzás kárái ellenben olly nagyok, hogy számtalan sikerdús módokat használ, melyek ugyanazt a legutabb csalódáshoz s egy általános erővesztéshez segítik. Ugyanazért ha a királyságot a kormányzást elveszszük s ezt egy választó gyülekezethez adjuk át, akkor nem sokat segít a dolgon, legyen ezen gyülekezeten talennum, hazafiság vagy akaralanság. Ez mind eltékozoltatik s megsemmisül a rendtelenségben s az alkalmazás lehetlenségében; miután az a bátorság és nagyság néhány villámait szórta a közviszontagságok közepett, a kormányzó gyűlés képtelen lesz, mihelyt arra kerül, hogy szabályosan, rend szerint, gyorsan s elszámossággal munkáljon. barmi, még a legesekélyebb várokozásnak is megfelelni. A státusnak azután azon időben szenvednie kellend a fiatalosság vakmerősége s az aggkor gyöngesége által, melyek csudálatos módon elkerülhetlen végromlásra egyesülnek. Ez volt az, mit én a Restauratio alatt nem tudtam; ez az, mire engem a juliusi forradalom tanított. Ezért tartozom én a szabadelmű oppositiohoz; azért vagyok most testtel s lélekkel monarchista; és mivel őszinte vagyok, tehát nézetemmel beszédem is változott. Egyéb nincs mit nyilatkoztassak; tanuljátok ezt, és üdvet hozand.”

Poroszország. Egy kölni levelező az augsb. köz. újságban következő érdekes hírt közöl: „Biztos forras után jelenthetjük, hogy az egyházi ügyekben szétágazások valaharai kiegyenlítésére nagy a remény. Az Allg. Zeit- ban egy vesztáli levelező által közölt azon hír t i, mellynél fogva az eichstädti püspök és kölni érsek összejövelekor a két főpap között a legnagyobb egyetértés uralkodott való. A föltételek, mellyekre az eichstädti püspök fel vala hatalmazva, ollyanok valának, hogy ha az érsek azok mellett nyilatkoznék, a dolog mindkét részről ki- légi- tőleg leendne befejezve. Az érsek elfogadá azokat. Az alkudozás alapjául az érsek legottani visszatérése és egy segéd kinevezése szolgálta.

OR.

Bank-ügy. A Világ 74 és 75-dik számaiban banktervemre némi észrevételek tetettek, azon világos kijelentésekkel, hogy még több is fog következni. Mind ekkorig várokotiam, de most, nehogy némely avatatlank az ócsárlásra szemügyet kapjanak, a többi észrevételt el nem várvan, hanem ezekre teendő válaszomat magamnak fentartva, ezennel közlöm ellenjegyzeteimet.

A 74-dik számban M—N. betűk alatt igen jeles tárgy-ismerettel készült észrevételekre találok. Reám nézve igen örvendetes jelenet, mert illyen férfakkal igen könnyű értekezni. Lássuk.

„A bank miként fog — ugymond — használni a földbirtokosoknak? bizonyosan nem másképen, mint ha ingatlanokra is kölesönöz (ez vala fő tervem), de hogy azt tehesse, szükséges, hogy rendes földkönyvek az egész országban létesüljenek.”

Véleményemmel épen a bank fogja ezen földkönyveket létesíteni, mert mellyik földbirtokos nem fog annak létesítésén (a melly magában véve semmi különös nehézséggel nem jár) teljes erővel munkálkodni, midőn tudja, hogy illy földkönyv mellett, szükségéhez képest, könnyen kap pénzt és olesó pénzt (4 procentre).

„Honnan kerül ki nemzeti bankunk számára 10 millió ezüst-arany forintnyi készpénz vagy rúd?”

Ha kikerülne, igen jó volna, az igaz; de ha ki nem kerülne is, némi egység mellett, mint másszor is említettem, a bécsi bank jegveit is használhatnók, sőt kell is használnunk. Ez bankunknak legkisebb kárára vagy veszélyeztetésére sem volna; mert hiszen, a bécsi bank részvevőji, a kormányának szigorú felügyelése alatt szinte azon vannak, hogy bankjuk a legbiztosabb alapokon nyugodjanak, s hitelet teljesen fenntartsák, különben nyereségre számot ők sem tarthatnának, és így jegyeiket a magyar bank teljes biztossággal elfogadhatná, kivált bizonyos meghatározott számig.

„Külföldiek segítenek-e ezen alap pótlásában.”
 Részemről nem ohajtanám. Sok más banknál is szabály, hogy külföldiek részvevők nem lehetnek. Mas részről tagadhatlan, hogy ha biztos nyereséget ígérne s nyujtana bankunk, a külföldi pénz százfélé úton is befolyna abba, ha az alap maximuma meg nincs határozva. Ezért tettem én a magán-alapra csak öt millió forintot, s ezért tettem annak további alapjául a házi adót, és némileg a hazában levő alapítványokat, hogy ezek s az ország maga szedje a nyereséget, ne idegenek.

„Fonak bank- s finansz működések által legnagyobb zavar- és nyomorba juthat az ország.”

Tökéletesen igaz. De hiszen kezünkben van azt úgy szabályozni, mint akarjuk. Azért állítottam fel példaképen némely főbb szabályokat, hogy lássuk, miképen állhatnak meg azok, s örülök, hogy illy értő mint M—N. szinte figyelmebe véve azokat, csak elfogulatlan és gondos összehasonlítást kérek, reményem, miszerint azok épen a masok tapasztalásaira épített hazai körülményekhez alkalmazvák.

„Csak azt az egyet nem tudjuk magunkkal elhitetni, hogy a bank minden bajainkon s „rögtön” segítene.”

Ki merne illyest állítani? Egy negyed vagy épen fél század kell arra, hogy bank mellett is rendbe hozzuk anyagi (s ezzel összekötésben némely szellemi) érdekeinket; de bank nélkül, merem állítani, soha. A váltótörvény és bank egymás mellett legnagyobb emelésői a nemzeti gazdagságnak (főltéven, a mi önként értetik, hogy azok mellett s célirányos törvényekkel is fogunk bírni); bank nélkül a váltótörvény adósaikat mind tönkre juttatja, az ipart s természetét elöli, mert tőlök a pénzt mind

elvonja, és csak uzorára fordítja; bank pedig váltótörvény nélkül teljes lehetetlen. Böles törvényhozásunk (mellyben természet szerint Felsőges urunk is értendő) ez utóbbit már létesítette, mulhatlanul kell ezt a másikkal is, még pedig minél előbb követnie. Hogy minden bajunkon a bank segíthetne, csak dőre vallja, de hogy jelen körülményeinkben erre csaknem legnagyobb szükségünk van, azt bátran vitatom.*)

A 75-dik számban egy valaki 14. szám alatt szinte szól valamit banktervemről, de mar ez nem ért a tárgyhöz; e mellett egész értekezése teli szenvedélyességgel.

„Papirospenzt akartok — ugy mond — csinálni; 30 milliót — 10 millió értékű alapon: szép alap! szép pénz! — Mi ismerjük a francia forradalom notáját; ezek is assignatakon vásároltak mindent, és mi lett a vége? az, hogy az assignata senkinek sem kellett; ezor s több frank értékű assignataért adtak egy pár cipőt. — Illy pénzzel akarják ők megváltani földjeinket!”

Nem ismerik biz önök, 14. urak! a francia forradalom notáját, különben nem beszélnek róla, midőn az én tervemet akarják megezáfolni. Az assignata értéke s elfogadása parancsolva volt, az én tervem szerinti bank jegveinek elvételére semmi magános személy nem kényszeríthetetik, az assignataknak alapjuk alig volt, s beválthatlanok voltak, a magyar bank a beváltást, a szabályok értelmében mindenkor nemcsak teheti, hanem azt tenni kötelezteik is.

Sokat beszélnek némelylek az urbéri megváltás kényszeríthetése-vagy nem-kényszeríthetéséről; a kilenczednek természetben kiadhatósága-vagy ki-nem-adhatóságáról, a házi adónak (talán legfőbb is csak egy részének) a nemesség általi fizetéséről; — mind ennek, s többeknek is (még az ősiséget is ide számítva) a tervezemet magyarbankra csakély, vagy épen semmi befolyása nem lesz. A bank es szabályai fogják tudni a körülményekhez alkalmazkodni. A banknak csak hiteltörvényekre van szüksége, s ezekkel — hála böles kormányunknak s törvényhozásunk többi részének! — mar bírnak. Legyünk józanok, ragadjuk meg ezeknek felhasználhatlanul jótekonny hatását egy jegybank alakítása által; különben azok épen az ellenkezőt eszközözendik, mit tőlök varunk; s vagy nevelés-gesekké teendjük magunkat egész világ előtt azoknak elörleszése által, vagy azok mellett bank nélkül a haza polgárainak egy részét tönkre juttatandjuk.**)

Fogarasi

* A ki nekem nem hiszen, olvassa el ezeket Büschböl (Abhandlung von den Banken): „In der That möchten einige (deutsche) Länder, in welchen das baare Geld rar, die Zinsen hoch sind, und der Wucherer freies Spiel hat an einer wohl eingerichteten und vernünftig eingeschränkten Zettelbank das beste Mittel zum inneren Wohlstande, und zur Aufnahme der Landes-Oeconomie finden. Doch müssten auch die Obrigkeit oder die Landstände für sichere Creditgesetze sorgen.“ Minden betű aranyat érdemel körülményeinkben, csak megérteni tudnók! Bár röpiratám, — mellyet, hogy minél olesóbban adhasson a könyváros, ingyen adek neki által, s melly nem esupa terv, hanem a bankok, s különösen jegybankok működéseivel igen könnyű előadással megismertet — minél többek által olvastatnék, kivált nagyobb földbirtokosaink által. —

** Köszönetünket a fáradhatlan munkásságu írónak e válaszáért. Nekünk szinte egyik fő ohajításunk a nemzeti gazdagság gyarapítása, s így létesítése is mind azon eszközöknek, mellyekkel e szent cél elérhetik, s ezek közé számítjuk egy banknak minél előbbi föllállítását. De épen az-

